

مطالعه کجروی‌های فرهنگی در محیط‌های ورزشی به روش تحلیل مضمون

محمد پورکیانی^۱

صفورا صباغیان‌راد^۲

علی افروزه^۳

10.22034/ssvs.2022.2297.2651

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۱/۲۷

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۵/۲۵

تحقیق حاضر با عنوان «مطالعه کجروی‌های فرهنگی در محیط ورزش» و با هدف شناسایی علل بروز و راهکارهای حل این کجروی‌ها انجام شد. این پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر راهبرد کیفی و از نظر اجراء از نوع تحلیل مضمون است. مشارکت‌کنندگان در تحقیق، مدیران و مسئولان ورزشگاه‌ها، تیم‌ها و ادارات ورزشی، لیدرها، ورزشکاران و مربیان، تیم داوری، پلیس ورزشگاه‌ها، پیشکسوتان ورزشی، اساتید دانشگاه و صاحب نظران و متخصصین فرهنگ و ورزش، خبرنگاران، گزارشگران، عکاسان، روزنامه نگاران و کارکنان محیط‌های ورزشی بودند. روش نمونه‌گیری به‌صورت گلوله برفی تعیین و با ۲۵ نفر، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته انجام شد. در نهایت برای کدگذاری و تحلیل داده‌ها، از روش تحلیل مضمون استفاده شد. تحلیل کدها نشان داد کجروی‌ها در دو طبقه بالقوه و بالفعل قرار می‌گیرند. علل کجروی‌ها نیز در سه مقوله ساختاری، زمینه‌ای و رفتاری طبقه‌بندی شدند و در نهایت راهکارهای پیشگیری و بهبود کجروی‌های فرهنگی در محیط‌های ورزشی در سه مقوله بازسازی شناختی، انطباق و سازگاری و در نهایت اثربخشی اقدامات فرهنگی طبقه‌بندی گردیدند.

با توجه به نتایج پژوهش، برای کنترل و پیشگیری از کجروی‌های فرهنگی چندین راهکار از جمله آموزش رفتارهای صحیح اخلاقی به هواداران، تعلیم و تربیت کودکان از طریق انتقال ارزش‌های اسلامی، اخلاقی و فرهنگی و همچنین ارزش‌های مبتنی بر المپیک و پارالمپیک مانند دوستی، احترام و برابری، استفاده از ورزشکاران شاخص و الگوسازی فرهنگی در زمینه رفتارهای صحیح در محیط‌های ورزشی و نیز استفاده از ظرفیت ورزش برای توسعه رفتار هواداری و تشویق به بازی جوانمردانه و ورزش پاک پیشنهاد می‌شود.

واژگان کلیدی: کجروی‌های فرهنگی، اخلاق و ورزش پاک.

^۱استادیار، مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: M_pourkiani@sbu.ac.ir

^۲استادیار، گروه تربیت‌بدنی و علوم ورزشی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه قم، قم، ایران

^۳دکترای مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی و تندرستی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

مقدمه

به طور کلی ورزش چه به صورت فردی و چه به صورت جمعی و نیز چه به صورت آماتور و حرفه‌ای، در سالیان دراز و در سرزمین‌های متعدد با منافع و مزایای مختلفی وجود داشته که از سلامتی افراد مشغول به ورزش همگانی در سطح آماتور و عمومی گرفته تا میلیاردها دلار ثروتی که نصیب باشگاه‌های ورزشی حرفه‌ای فوتبال و بسکتبال و غیره در کشورهای اروپایی و آمریکایی می‌شود را در بر می‌گیرد؛ اما آنچه همواره در فضاها و اماکن ورزشی در کل جهان دیده می‌شود، نمودهایی از فرهنگ استفاده از این اماکن و تماشای این ورزش‌ها و پرداختن بدان‌هاست. این نمودها در اخلاق صحیح تشویق ورزشکاران توسط تماشاگران، حفظ پاکیزگی اماکن ورزشی، حرفه‌ای‌گری ورزشکاران و داوران و مسئولان برگزاری در پرداختن صرف به حرفه تخصصی خود، مدیریت ظریف پلیس و نیروهای امنیتی در حفظ امنیت و جان حاضران به طور همزمان و مواردی از این قبیل است (رحمتی، ۱۳۸۱). آنچه مشخص است، همواره این گونه نبوده و حتی در کشورهای پیشرفته، نمونه‌هایی از نژادپرستی و کجروی‌های فرهنگی در محیط‌های ورزشی دیده می‌شود. این معضل در کشورهایی مثل ایران که بعد از کشورهای توسعه‌یافته کنونی اقدام به حرفه‌ای کردن ورزش خود کرده‌اند، بیشتر و عمیق‌تر دیده می‌شود. در واقع، ایران به عنوان یک کشور در حال توسعه و گذار از مرحله سستی به مدرنیسم و با تغییرات و دگرگونی‌های سریع در ساختارهای خود به خصوص ساختارهای اجتماعی و فرهنگی، به صورت عمده با این موارد مواجه است (حیدری و میلانی، ۱۳۹۹). در همین راستا، مطالعات نشان می‌دهد خشونت‌ها و اغتشاشات در راستای حرفه‌ای شدن ورزش کشور، در حال رشد است (سلطان حسینی و همکاران، ۲۰۱۰). البته باید به این موضوع اشاره کرد که این موارد در گذشته نیز وجود داشته است؛ بازی‌های بومی و محلی بدون هیچ قانون خاصی برگزار می‌شده که حتی منجر به مرگ شرکت‌کنندگان آن می‌شده است (جعفروندو و همکاران، ۱۴۰۰). فحاشی، آسیب به اموال ورزشگاه‌ها، خشونت، پرتاب ترقه و نارنجک در زمین، پرتاب اشیاء به سمت ورزشکاران، فحاشی و هتاک‌ی به دوران و بازیکنان، درگیری با هواداران تیم رقیب و مواردی از این قبیل که به کرات در ورزشگاه‌های کشور ما دیده می‌شود، نمونه‌های برجسته و شناخته‌شده و آشنای کجروی فرهنگی در محیط‌های ورزشی هستند (طالب‌پور، ۱۳۹۹). این موارد، علاوه بر اینکه جرم محسوب می‌شود، مخالف با هنجارهای خاص ورزش نیز هستند (مفاخر و همکاران، ۱۴۰۰). منظور از کجروی فرهنگی، رفتارهایی هستند که با هنجارهای فرهنگی سستی و رسمی غالب در کشور ما مغایر هستند (سراج زاده و بابایی، ۱۳۸۹). انقلاب در فناوری ارتباطات و رسانه‌ها، جهان را بیش از پیش کوچک ساخته و نوعی فشردگی در زمان و مکان ایجاد کرده است و فرایند جهانی شدن را سرعت بخشیده است. به موازات این امر، شواهدی حاکی از کاهش پایداری اقشار مختلف جامعه به خصوص گروه‌های جوانان به هنجارهای فرهنگی، سستی و مذهبی کشور قابل مشاهده است (قاسمی، ۱۳۸۳).

این موارد در ورزش بسیار متنوع است؛ خرابکاری که به همه رفتارهای بزهکارانه‌ای که به منظور تخریب آگاهانه اموال، اشیاء و تعلقات عمومی و نیز تخریب و نابودی آثار هنری و دشمنی با علم، صنعت و آثار تمدن صورت

می گیرد، گفته می شود (وان و جیمز^۱، ۲۰۱۹). خرابکاری یا وندالیسم، یکی از نابهنجاری هایی است که معلول رابطه فرد و جامعه می باشد و به عنوان نوعی بیماری جهانی در قرن حاضر و به مثابه پدیده ای جهانی تز آن نام برده می شود (نیازی و همکاران، ۱۳۹۹). خشونت به معنی قصد صدمه جسمی، کلامی یا روانی به شخصی است که برای جلوگیری از چنین رفتاری برانگیخته شده است و یا به از بین بردن اموال در هنگام ایجاد انگیزه عصبانیت می پردازد (وان و وادیل^۲، ۲۰۱۴). البته که در ورزش، می توان به انواع خشونت کلامی، بدنی و روحی نام برد که افروزه و همکاران (۱۳۹۷) در تحقیق خود شناسایی کردند. اوباشگری نیز اغتشاشاتی است که هواداران فوتبال به راه می اندازند. معمولاً این تعریف شامل فعالیت های جنایی است و در بیشتر موارد قبل یا بعد از مسابقه رخ می دهد (پیرسون^۳، ۲۰۰۶). مطالعات اخیر نیز نشان داده است، در سال های اخیر رفتار نابهنجار روی سکوها روز به روز فضای ورزشگاه ها را آلوده تر کرده است تا جایی که امروزه ورزشگاه ها محلی برای تبادل زشتی ها، توهین ها و زیر سوال بردن هویت و فرهنگ ایرانی شده است (طالب پور، ۱۳۹۹). علاوه بر پرخاشگری، خرابکاری و خشونت، مصادیق دیگر کجروی های فرهنگی نیز در ورزش جهان و ایران قابل بررسی است که اخیراً توجه پژوهشگران را به خود جلب کرده است. یکی از جدیدترین مواردی که در سال ۱۳۹۸ رخ داد، باز شدن پرچم کشور ژاپن در جایگاه هواداران تیم فوتبال تراکتورسازی در مقابل پرسپولیس بود که علاوه بر ابعاد فرهنگی، اجتماعی و امنیتی، هر دو طرف، به پرتاپ سنگ و اشیا و همچنین فحاشی به یکدیگر پرداختند. در همان سال، درگیری تماشاگران مسابقه فوتبال بین تیم های پرسپولیس و سپاهان باعث مصدومیت ۲۹۵ نفر و یک کشته شد و بیش از ۲۰۰ میلیون تومان به صندلی های ورزشگاه، تاسیسات و سرویس های بهداشتی خسارت وارد شد. همچنین در سال های اخیر، روند رو به رشدی به صورت پنهان و گاهی رسانه ای درباره رواج خرافات در ورزش شروع شده است که متأسفانه اقدامات جدی برای کنترل آن صورت نگرفته است (افروزه و هادی پور، ۱۳۹۹). با توجه به ماهیت ورزش، به نظر می رسد مصرف مکمل های ورزشی و مواد نیروزا در بین ورزشکاران نیز افزایش یافته است. نصرت پور و مازندرانی (۱۳۹۵) در پژوهش خود نشان دادند بیش از ۹۵ درصد ورزشکاران اعتقاد دارند برای دستیابی به موفقیت حتماً باید از مکمل های ورزشی استفاده کنند. استفاده از مواد نیروزا نیز در برخی از ورزشکاران مشاهده می شود. از جدیدترین موارد می توان به مثبت اعلام شدن آزمایش دوپینگ ورزشکار ایرانی در بازی های المپیک زمستانی پکن ۲۰۲۲ نام برد. از دیگر انحرافات که همیشه به صورت پنهان از آن نام برده می شود، تبانی است (طاهرخانی و شفیعی، ۱۴۰۰).

با توجه به موارد یاد شده، مطالعه ویژگی های رفتاری در ورزش به دلایل متعددی اهمیت دارد. فرایندهای جهانی شدن در ورزش، توسعه لیگ های ورزشی و اقبال سازمان های مختلف به تشکیل و حمایت تیم ها و باشگاه های ورزشی و جلب نظر اقشار مختلف مردم و تشدید تعلق خاطر طرفداران منجر به بروز رخدادهای نابهنجاری در ورزش شده است. محققان علوم اجتماعی نیز غالباً چنین استدلال می کنند که ورزش بازتابی از جامعه در کلیت

¹ Wann & James

² Wann & Waddill

³ Pearson

خویش است. از این رو گفته می‌شود ورزش، جهانی کوچک از جامعه‌ای بزرگتر است. متأسفانه رفتارهای خشن بازیکنان و تماشاگران در رویدادهای ورزشی زیاد شده و امروزه به یکی از موضوع‌های اصلی در جوامع تبدیل گردیده است (راسل^۱، ۲۰۰۸).

جامعه ایران به‌عنوان جامعه‌ای که از پدیده ورزش حرفه‌ای بعد از جوامع غربی و به تبعیت از آنها استفاده می‌کند، در این زمینه نیز همچون سایر پدیده‌های وارداتی با مشکل فاصله فرهنگی مواجه بوده و فرهنگ مربوط به بکارگیری و استفاده از این پدیده هنوز به صورت کامل و جامع وارد کشور نشده و به همین دلیل مشکلات بسیاری از نظر فرهنگی برای ورزش حرفه‌ای در ایران به وجود آمده است. لذا باید پژوهشی علمی و دقیق در این زمینه انجام گیرد تا ابتدا نشان دهد که چه انواعی از کجروی‌های فرهنگی در محیط‌های ورزشی کشور وجود دارد، دلیل وجود این کجروی‌ها چیست و در نهایت چگونه می‌توان از این کجروی‌ها پیشگیری و یا آنها را کنترل کرد. در این حوزه، پژوهش‌های پراکنده و متفاوتی صورت گرفته است. برای مثال، در مورد پیشگیری و کنترل انحرافات در ورزش، محمدزاده و همکاران (۱۴۰۰) نشان دادند پنج عامل فردی، ورزشی، زیستی، ذهنی و محیطی می‌توانند سبب بهبود اخلاق ورزشکاران فوتبال حرفه‌ای ایران گردند. نیک‌بخش (۱۴۰۰) نیز نشان داد باورهای دینی مانند تعلق به اصول و فروع دین سبب کاهش میزان تمایل به استفاده از مواد نیروزا توسط ورزشکاران حرفه‌ای می‌شود. هوشیاری و همکاران (۱۴۰۱) نیز پیشنهاد دادند برای مقابله با پدیده وندالیسم، نیاز به تشکیل یک شورای آموزش با سازمان‌های بالادستی برای ارائه آموزش به افراد جامعه در مورد اموال عمومی ضروری است. پژوهش‌های مختلفی نیز به شناسایی دلایل بروز پرخاشگری و کجروی‌های فرهنگی پرداخته‌اند. مفاخر و همکاران (۱۴۰۰)، مهمترین دلایل ایجاد خشنوت را رفتار ورزشکاران و رفتار تماشاگران بیان کردند. همچنین شرایط برگزاری مسابقه، تجهیزات و امکانات و سیستم جو امنیتی از دیگر مواردی بودند که در پژوهش خود به آن اشاره کردند. لیک^۲ (۲۰۲۰) ماهیت ورزش، سرخوردگی، بازی‌های ویدیویی خشن، ازدحام بیش از حد در اماکن ورزشی و تقویت اقدامات پرخاشگرانه توسط بازیکنان، مربیان، والدین و رسانه را از عوامل بروز پرخاشگری و خشنوت در ورزش شناسایی کرد. آزادی و همکاران (۱۴۰۱) نیز عوامل مختلفی از جمله تدابیر امنیتی، مدیریت ارتباطات و روابط عمومی، مدیریت فرهنگی ورزشی و مدیریت فرهنگی هواداران را شناسایی کردند که در صورت عدم مدیریت صحیح می‌توانند منجر به پدیده وندالیسم در ورزشگاه‌ها شود. هنسی و شوارتز^۳ (۲۰۱۲) تاثیر مشکلات روزانه بر واکنش‌های خشنوت‌آمیز هواداران بیسبال را بررسی نمودند و دریافتند که تجربیات ناخوشایند زندگی در پیش‌بینی رفتار هوادار بسیار مهم است. به طور خاص، والدین با سطح بیشتری از مشکلات روزانه احتمال بیشتری دارد که نسبت به فرزند خود، داوران و سایر تماشاگران خشنوت کلامی نشان دهند. ریحان و همکاران^۴ (۲۰۱۹) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که نحوه قضاوت داوران بر بروز

¹ Russell

² Lake

³ Hennessy and Schwartz

⁴ Reyhan et al.

پرخاشگری و خشونت تماشاگران مؤثر است. یوسف و همکاران^۱ (۲۰۲۰) در پژوهش خود نشان دادند که حضور زیاد هواداران فوتبال در یک مکان، احتمال بروز تهدیدات بسیاری مانند حملات تروریستی، فاجعه های ساختمانی، بلایای طبیعی همچون آتش سوزی و نزاع و درگیری هواداران را افزایش می دهد. فتحی (۱۳۹۸) به بررسی عوامل مؤثر بر رفتار آنومیک در میان هواداران پرداخت. او نشان داد عملکرد لیدرها، میزان خدمات رفاهی ورزشگاه، رفتار غیراخلاقی بازیکنان و مربیان، نحوه قضاوت داوران و انتظار از نتیجه بر بروز رفتار آنومی تأثیرگذار است. بیرامی و همکاران (۱۳۹۴) نیز نشان دادند زیرمؤلفه فرهنگ سازی پیش بینی کننده قوی تری نسبت به زیر مؤلفه های مشارکت اجتماعی، آموزشی و اطلاع رسانی در رفتار شهروندی می باشد. همچنین رسانه های ورزشی نقش مهمی در شکل گیری رفتار شهروندی هواداران ایجاد می کند. در مورد شناسایی موارد کجروی های فرهنگی نیز تحقیقات پراکنده ای صورت گرفته است. آجالا و فالولا^۲ (۲۰۲۲) نشان دادند با توجه به ماهیت ورزش، تقلب به صورت گسترده ای در ورزش رواج یافته است. زارعیان و همکاران (۱۳۹۸) رواج دروغ، تقلب، تبانی، تبعیض قومیتی و بی اخلاقی را مخالف با روح پهلوانی در ورزش بیان کردند. فتحی (۱۳۹۸) نیز مواردی از قبلی پرخاشگری، اوباشگری، خشونت و وندالیسم را به عنوان رفتار آنومیک در ورزش در نظر گرفتند.

بدین ترتیب، در کشور ما تحقیقات و مقالات بسیاری در زمینه وندالیسم، فحاشی، اغتشاش و آشوب در رشته های تخصصی ورزشی و معمولاً فوتبال انجام شده است، اما این تحقیقات معمولاً محدودیت هایی چون در حصار یک رشته ورزشی خاص بودن و یا در محدوده یک رفتار ضد فرهنگی خاص بودن قرار داشته و یا تنها یک جامعه آماری خاص در نظر گرفته شده و نتوانسته اند نگرشی وسیع و عمیق درباره انواع کجروی های فرهنگی در محیط های ورزشی به دست دهند تا بتوان نسخه ای کارساز و درمانگر برای ایجاد محیط ورزشی امن و آرام و مناسب از نظر فرهنگی ارائه داد. تحقیق حاضر با مطالعات تنوریک وسیع و عمیق و با مصاحبه های عمیق با انواع اصناف مرتبط با محیط های ورزشی کشور قصد دارد خلأ های موجود در تحقیقات، مقالات و کتب قبلی را پر کند و نمایی همه جانبه، عمیق و موشکافانه از فهرست، علل و راه های کنترل کجروی های فرهنگی ارائه نماید. مسلماً، نتایج این تحقیق می تواند راهگشای مسئولان ورزشی کشور برای مدیریت محیط های ورزشی با حداقل صرف منابع مالی و انسانی و نیز ایجادکننده اماکنی مناسب برای ورزشکاران و تماشاگران باشد تا در زمانی بسیار زودتر از آنچه که در حالت طبیعی به فرهنگ مورد نیاز استفاده از محیط های ورزشی بدان خواهیم رسید، دست یابیم.

روش شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر راهبرد کیفی و از نظر اجرا از نوع تحلیل مضمون است. جامعه پژوهش، مدیران و مسئولان ورزشگاه ها و تیم ها و ادارات ورزشی، لیدرها، ورزشکاران و مربیان، تیم داوری، پلیس ورزشگاه ها، پیشکسوتان ورزشی، اساتید دانشگاه و صاحب نظران و متخصصان فرهنگ و ورزش، خبرنگاران،

^۱ Yousef et al.

^۲ AJALA and FALOLA

گزارشگران، عکاسان، روزنامه نگاران، کارکنان محیط‌های ورزشی بودند. مشارکت‌کنندگان به روش نمونه‌گیری گلوله برفی^۱ انتخاب شدند و جمع‌آوری اطلاعات تا اشیاع نظری داده‌ها ادامه یافت. در این مطالعه با ۲۵ نفر مصاحبه انجام شد که از مصاحبه بیست و یکم به بعد، محققان به اشیاع نظری رسیدند و برای اطمینان تا مصاحبه بیست و پنجم ادامه داند. در این فرایند، سعی بر آن بود که بیشترین همگونی در درون طبقات و بیشترین ناهمگونی بین طبقات وجود داشته باشد. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد حاضر در تحقیق در جدول ۱ ارائه شده است:

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مشارکت‌کنندگان در تحقیق

ردیف	جنسیت	سن	تحصیلات	حوزه فعالیت
P1	مرد	۵۵	دکتری تخصصی تربیت بدنی، گرایش رفتار حرکتی	عضو هیئت علمی دانشگاه
P2	زن	۵۴	دکتری تخصصی تربیت بدنی، گرایش فیزیولوژی ورزش،	عضو هیئت علمی دانشگاه، سرمرپی تیم ملی کاراته، نایب رییس فدراسیون کاراته
P3	مرد	۵۲	کارشناس ارشد مدیریت سازمان‌های ورزشی	کارشناس مجری رادیو ورزش
P4	مرد	۳۹	کارشناسی	کارشناس رسانه (رادیو و تلویزیون)
P5	مرد	۶۰	کارشناسی ارشد ارتباطات اجتماعی	رسانه
P6	زن	۶۶	فوق لیسانس	معاون وزیر ورزش در امور ورزش بانوان
P7	مرد	۶۸	دکتری تخصصی تربیت بدنی و ورزش - برنامه ریزی راهبردی در ورزش	رئیس اسبق اداره کل ورزش استان
P8	مرد	۵۵	دکتری تخصصی مدیریت ورزشی	معاون فرهنگی دانشگاه فرهنگیان
P9	مرد	۵۵	دکتری تخصصی تربیت بدنی، گرایش رفتار حرکتی	سرمرپی تیم ملی و باشگاهی بسکتبال
P10	مرد	۵۷	لیسانس تربیت بدنی	دبیر تربیت بدنی، سرمرپی سابق تیم ملی فوتبال

^۱ Snowball

مطالعه کجروی های فرهنگی در محیط های ورزشی به روش تحلیل مضمون

P11	مرد	۵۲	دکتری امور فرهنگی و اجتماعی	مدیرکل فرهنگی وزارت ورزش و جوانان
P12	مرد	۵۹	فوق لیسانس تربیت بدنی	مدیرکل امور فدراسیون ها و باشگاه های ورزشی
P13	مرد	۵۶	فوق لیسانس	داوربین المللی فوتبال
P14	زن	۱۹	دانشجوی کارشناسی	خانم گل فوتبال ایران
P15	مرد	۴۸	فوق لیسانس	آسیب های اجتماعی و فرهنگی، مدیریت اماکن و فضاهای ورزشی
P16	مرد	۴۳	فوق لیسانس اقتصاد	سر مربی تیم فوتبال دانشجویان
P17	زن	۲۰	دانشجوی کارشناسی	بازیکن تیم فوتبال شهرداری بم
P18	مرد	۶۲	دکتری	فرهنگی و هنری
P19	مرد	۴۸	فوق لیسانس جامعه شناسی	فرهنگی، اجتماعی
P20	مرد	۴۳	فوق لیسانس	پلیس امنیت
P21	مرد	۵۹	فوق لیسانس	مدیرعامل باشگاه و عضو هیئت رئیسه فوتبال
P22	مرد	۵۲	فوق لیسانس	بازیکن ملی واترپلو، رئیس فدراسیون شنا، شیرجه و واترپلو
P23	مرد	۵۶	لیسانس	انتظامات اماکن ورزشی
P24	مرد	۵۱	دکتری تربیت بدنی، گرایش مدیریت ورزشی	رسانه
P25	مرد	۵۵	فوق لیسانس حقوق	رئیس کمیته انضباطی فدراسیون فوتبال

برای جمع آوری داده ها از مصاحبه های نیمه ساختار یافته استفاده شد. هر کدام از مصاحبه ها بین ۳۰ تا ۴۵ دقیقه به طول انجامید و با کسب اجازه از مشارکت کنندگان، موارد به طور کامل ضبط گردید. برای کدگذاری و تحلیل داده ها، از روش تحلیل مضمون استفاده شد. تحلیل مضمون، شیوه ای در روش پژوهش کیفی است که بر شناسایی، تحلیل و تفسیر الگوی معانی داده های کیفی تمرکز دارد. گفتنی است در این تحقیق کدگذاری بر اساس مفاهیم و معانی مورد نظر و عملیاتی نمودن متغیرها در سه مرحله با استفاده از نرم افزار تحلیل کیفی مکس کیودا^۱ انجام شد.

گوبا و لینکن^۱ (۱۹۹۴) چهار معیار (مقبولیت^۲، انتقال‌پذیری^۳، تاییدپذیری^۴ و قابلیت اطمینان) برای پژوهش کیفی برشمرده‌اند و داده‌اند معیارهایشان را با چهار معیار متعارف در پژوهش کمی (روایی درونی و بیرونی، پایایی و عینیت) جفت کرده و پیوند. در این تحقیق نیز این موارد مورد بررسی و تایید قرار گرفت. همچنین در جدول ۲، پایایی بازآزمون نیز مصاحبه شد.

جدول ۲: مصاحبه پایایی بازآزمون

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بازآزمون (درصد)
۱	مصاحبه اول	۵۵	۲۲	۶	۷۶ درصد
۲	مصاحبه سیزدهم	۳۵	۱۳	۵	۷۴ درصد
۳	مصاحزه بیست یکم	۴۵	۱۸	۹	۸۰ درصد
	کل	۱۳۵	۵۳	۲۰	۷۸ درصد

مطابق با جدول فوق، پایایی بازآزمون کدگذاری‌های تحقیق، ۷۸ درصد مصاحبه شد. با توجه به اینکه این میزان بیشتر از شصت درصد است، می‌توان گفت پایایی کدگذاری‌های این تحقیق تایید می‌شود.

یافته های پژوهش

جهت تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون استفاده شد. با استناد به کدبندی مرحله اول که به شناخت مفاهیم معروف است، از طریق بازبینی مصاحبه‌های انجام گرفته با صاحب‌نظران در ابتدا ۳۵۳ مفهوم اولیه شناسایی شد که پس از ترکیب و حذف موارد تکراری به ۲۱۰ مفهوم کاهش پیدا کرد. حال که کلیه داده‌ها کدبندی و کدها یا مفاهیم اولیه متعددی ساخته شدند، مرحله دوم کدبندی داده‌ها با نام «شناخت مضامین فرعی» آغاز می‌شود. در این مرحله، مفاهیم به صورت یک شبکه با هم در ارتباط قرار می‌گیرند. همانگونه که ملاحظه می‌شود در ضمن انجام تجزیه و تحلیل، پژوهش‌گر به مفاهیم اولیه متعددی دست یافته است. نکته مهم این است که این کدها باید مبنایی باشند؛ یعنی باید پدیده‌های مشابه با همدیگر طبقه‌بندی شوند- در غیراین صورت بین تعدادی زیادی مفاهیم گرفتار می‌شویم که نمی‌دانیم با آن‌ها چه کنیم. با استناد به نتایج روابط بین مفاهیم شناسایی شده ۲۹ مضمون فرعی تشکیل گردید. گفتنی است این مضامین مبتنی بر قرابت معنایی و موضوعی بین مفاهیم تشکیل شده‌اند و در انتخاب نام برای این مضامین مبنای تحقیق مدنظر قرار گرفت. در مرحله آخر براساس چینش مضامین فرعی در کنار هم، مضامین اصلی ساخته می‌شود. این مرحله انتزاعی‌ترین سطح کدگذاری است که از طریق آن روابط بین مضامین فرعی ایجاد شده

¹Guba & Lincoln

² Credibility

³Transferability

⁴Dependability

مطالعه کجروی های فرهنگی در محیط های ورزشی به روش تحلیل مضمون

تشریح می گردد. برای رسیدن به یکپارچگی مورد نظر در این مرحله لازم است محقق پدیده اصلی را تنظیم و خود را به آن متعهد کند.

جدول ۳: ایجاد مضامین اصلی بر مبنای مضامین فرعی تشکیل شده

کجروی کلامی	توهین به داور، توهین تماشاگران به بازیکنان و مربیان،	P1, P3, P15, P7, P9, P21, P19, P10, P8, P11, P10, P16, P9, P17
	توهین مربیان به بازیکنان و مربیان تیم مقابل، شعارهای	
	هنجارشکن و قومیتی، توهین و هتاک و الفاظ رکیک،	
	تهدید، فحاشی در ورزشگاه ها، کنایه های سخیف،	
کجروی بالفعل	توهین بازیکنان به هم در زمین	P1, P3, P15, P21, P8, P15, P7, P9, P11, P18
	درگیری بازیکنان خارج از زمین بازی، زد و خورد	
	بازیکنان داخل زمین بازی، برخورد فیزیکی تماشاگران	
	با داوران، برخورد نامناسب انتظامات با تماشاگران،	
	برخورد فیزیکی تماشاگران با بازیکنان، درگیری	
	بازیکنان با داور، درگیری بین طرفداران	
	حضور در میهمانی های شبانه و نامتعارف، لابی گری،	
	دروغ، استعمال دخانیات، عدم صداقت، ورود دلالتان به	
	ورزش، قراردادهای نامتعارف و باز با ورزشکاران،	
	کجروی آگاهانه مصرف مواد نیروزا توسط ورزشکاران، فساد اخلاقی،	
کجروی بالقوه	مصرف مواد مخدر، فساد مالی، اتهام زدن، زد و	P2, P17, P20, P21, P22, P19, P17, P17, P11, P10, P18, P20, P23, P24, P25
	بندهای غیر اخلاقی یا تبانی، بازی ناجوانمردانه	
	پرتاب اشیاء، شکستن صندلی، تخریب اموال عمومی،	
	کجروی وندالی پرتاب مواد مترقه و سنگ به طرف زمین	
	تحریک هواداران تیم رقیب از سوی هواداران، اعتراض	
	به داور، اعتراض بازیکن به مربی، احترام قائل نشدن	
	کجروی طبیعی برای تیم مقابل از سوی تماشاگران، تنو و خالکوبی در	
	بدن، جدل و بحث بازیکنان با داور، عدم رعایت	
	قوانین و مقررات از سوی ورزشکاران	
	انجام رفتارهای خلاف شرع و عرف، احترام نگذاشتن	
کجروی ناآگاهانه	به ارزش ها، خارج شدن از چارچوب مسائل اخلاقی،	P25, P19, P8, P20, P2, P25

	رفتارهای منفعت طلبانه، عدم حمایت از تولید کالاهای داخلی، ترجیح منافع فردی بر منافع ملی	
	کمرنگ شدن مسائل اخلاقی در جامعه، کاهش فرهنگ مردم داری و جوانمردی، دادن درصدی از قرارداد ورزشکاران به مربیان و مدیران، بی عدالتی، روابط نادرست در انتخاب و قراردادهای بازیکنان و مربیان، عدم برخورد قاطع قانونی، تهمت به داوران، خویششندار نبودن، احترام قائل نشدن برای همدیگر	P12, P19, P13, P17, P7, P16, P3, P8, P21
کجروی پنهان	نقص فرهنگی در محیط خانواده، مشکلات مالی، تحصیلات فردی، تحصیلات خانواده، عدم رعایت حقوق و مسئولیت های شهروندی توسط اهالی ورزش، ملاک شدن نتیجه گرایی در ورزش، رسیدن به هدف از هر طریقی، ضعف اخلاق حرفه ای، اخلاق مدار نبودن متولیان فرهنگی، بی اخلاقی اصحاب رسانه	P16, P19, P9, P13, P10, P6, P7, P5, P22
پایگاه اجتماعی- اقتصادی	تنزل اخلاق- مداری	P25, P8, P2, P10, P5, P20, P21
	عادی انگاری کجروی فرهنگی در جامعه، سطحی عمل کردن در موضوعات فرهنگی، اولویت نبودن ارزش های فرهنگی در کشور، عدم توجه به موضوعات فرهنگی از سوی ورزشکاران، عدم اعتقاد به برنامه های فرهنگی در بین متولیان، سطحی نگری نسبت به مسائل فرهنگی	P14, P1, P3, P23, P17, P6, P7, P19, P13, P4
عوامل زمینه ای	تنزل جایگاه و نقش فرهنگ	P23, P8, P5, P16, P7, P6, P21, P24, P20, P19, P2
	نهادینه شدن تخریب فرهنگی در جامعه، بهداشت روانی نامناسب اعضای جامعه، سیاست ها و برنامه های نابسامان فرهنگی کشور، فساد مالی، فقر آموزش و پرورش، فقر اقتصادی، فقر فرهنگی، نبود سازوکارهای مناسب قانونی، عدم پوشش بسیاری از تخلفات توسط قانون، نبود قوانین بازدارنده، ضعف آیین نامه های داخلی باشگاه ها	P11, P17, P8, P23, P7, P1, P5

		عدم استفاده درست از فضای مجازی، افزایش شبکه- های مجازی غیرحقیقی، تفرقه پراکنی سایت های هواداری، نقش تخریبی فضای مجازی، حاشیه سازی های منبعث از کارکرد رسانه ها، تخریب ناشی از فضای مجازی، تهییج رسانه ها	P16, P8, P1, P5, P17, P3, P21
عوامل رفتاری	ضعف برنامه- ریزی	نبود برنامه های عملیاتی منسجم و سازمان یافته، نبود برنامه- های راهبردی هدفمند در حوزه فرهنگ، نبود سیاست ها و برنامه های فرهنگی در ورزش، نبود برنامه مدون تبعیض در توزیع امکانات ورزشی، حاکمیت مردسالاری در ورزش، تبعیض نهادینه شده در جامعه، تبعیض در نظام پرداخت	P21, P19, P5, P17
	ضعف نظارت و کنترل	ضعف باشگاه ها در کنترل ورزشکاران و هواداران شان، عملکرد نامناسب دستگاه های نظارتی، عدم کنترل لازم بر کجروی ها، برخورد ضعیف نهادهای نظارتی، تنبیه نشدن افراد خاطی، عدم نظارت صحیح بر اجرای قوانین ورزشی	P25, P10, P11, P19, P23
عوامل ساختاری	تغییر پارادایمی	بهره برداری سیاسی از ورزش، بی مسئولیتی مدیران، اهمال و سهل انگاری افراد مسئول حوزه های فرهنگی، ضعف مدیریت فرهنگی، ضعف نگاه علمی در مدیریت فرهنگی، نداشتن راهبرد در موضوعات فرهنگی، دغدغه مند نبودن مدیران نسبت به مسائل فرهنگی، عدم ثبات مدیریت، شعار محور بودن رویه مدیران، وعده های غیرعملی و تحقق ناپذیر توسط مدیران ورزشی، عدم تفویض اختیار، جانب داری مدیران از کجروی ورزشکاران، عمل گرا نبودن در موضوعات فرهنگی، تصمیم گیری غلط مدیران اشاعه فرهنگ غلط، عجین شدن آموزش ها با پرورش- های قبلی، تغییر رفتار خانواده ها در تربیت فرزندان،	P17, P11, P19, P1, P6, P20
			P6, P4, P2, P10, P7, P8, P22, P5, P1, P12, P23, P17, P16, P6, P19, P25, P10, P9, P13, P18
			P1, P2, P16, P7, P5, P19

	تغییر ساختار اجتماعی، گذر از سنت به مدرنیته، عدم- انتقال تمدن فرهنگ ساز از نسل گذشته به آینده استفاده از افراد کم تجربه در موضوعات فرهنگی، عدم استفاده از ورزشکاران خوشنام در موضوعات	P6, P25, P17, P2, P1, P19, P23, P3, P20, P12
نبود شایسته سالاری	فرهنگی، حضور نداشتن افراد مجرب در حوزه فرهنگ، گماردن افراد بدون صلاحیت و اهلیت، عدم رعایت شایسته‌گزینی در ورزش، حاکمیت رابطه‌مندی در انتصابات، تخصصی نبودن مدیران ورزشی عدم درک صحیح از فرهنگ و اهمیت آن، تفسیر نادرست و سلیقه‌ای افراد، قرائت خشن از آموزه‌های	
ناهمسویی شناختی	دینی، عدم تبیین موازین اخلاقی در بین جامعه ورزشی، تفسیرها و قرائت‌های واپسگرایانه نسبت به حضور زنان، بیگانه بودن مربیان با اصول و اهداف ورزشی، بدبینی متولیان فرهنگی، برداشت متفاوت متولیان فرهنگی از شاخص‌های فرهنگی تعصبات قومی، چندگانگی فرهنگی، اختلاف موجود در ارکان نظام، تک ساحتی دیدن در تحلیل‌های اجتماعی، اختلاف بین متولیان فرهنگی جامعه، تقابل متولیان فرهنگی کشور با همدیگر، عدم همسویی متولیان فرهنگی کشور، دخالت سلاقی شخصی از سوی متولیان فرهنگی، سلیقه‌ای عمل کردن در اجرای قوانین	P22, P15, P1, P17, P15, P20, P19, P23
ناهمسویی نهادی	پیش‌بینی مسئولیت فرهنگی در فدراسیون‌های ورزشی، تأسیس رشته دانشگاهی مدیریت فرهنگی کشور، فرهنگ سازی از درون خانواده، فرهنگ سازی از درون مدرسه، بازتعریف کردن سرمایه‌های فرهنگی، بازتعریف موضوعات فرهنگی در کشور، بازسازی گفتمان فرهنگ پهلوانی، احیای فرهنگ غنی ایرانی اسلامی در بین آحاد جامعه، الگوسازی	P6, P13, P5, P22, P1, P9, P20, P23, P19, P17
بازتعریف و بازسازی شناختی احیاء فرهنگی		P5, P6, P20, P19, P6, P13, P11, P9, P12, P23, P25

بازنگری و تدوین قانون	تنظیم قوانین و آیین نامه های بازدارنده، تدوین قوانین الزام آور، تدوین آیین نامه های مشخص و مدون، بازنگری و اصلاح آیین نامه ها و مقررات، تدوین منظور اخلاقی و مرام نامه ورزش، به روز رسانی آیین نامه ها و مقررات	P19, P17, P5, P25, P8, P6, P2, P5, P12
	انتصاب آدم های شایسته و شاخص در ورزش، انتصاب افراد دغدغه مند در حوزه ورزش، استقرار نیروهای ارزشی و کیفی در راس ورزش، انتصاب مدیران معتقد به برنامه های کلان و راهبردی، انتصاب مدیران شهره به پاکدستی، اخلاق و ساده زیستی، انتصاب مدیران تعامل نگر، انتصاب افراد متخصص در جهت توسعه فرهنگی	P2, P12, P1, P18, P11, P21, P25, P19,
شایسته گماری	سیاست گذاری در حوزه فرهنگ، توجه به رشد و تعالی فرهنگی، بالا بردن قدرت تحمل، نوع دوستی، لحاظ کردن نگاه فرهنگی در قراردادهای ورزشی، رعایت اصول فرهنگی از سوی باشگاه داران، رعایت اصول فرهنگی از سوی مدیران، رعایت اصول فرهنگی از سوی مربیان، توجه به مسائل فرهنگی در تمامی سطوح، خودداری و خویشتن داری در هنگام شکست، رعایت حقوق دیگران، اصلاح اندیشه ها هم اندیشی و هم افزایی در حوزه های مرتبط، کنار گذاشتن سلايق شخصي و سياسي، حذف نهادهای موازی فرهنگی در جامعه	P6, P17, P19, P15, P11, P5, P1, P4, P5, P12, P10, P14, P22,
	انطباق و سازگاری	
حاکمیت نگاه ارزش مدارانه	تربیت از سنين پايين، آموزش، تربیت مدیران، تربیت ورزشکاران از لحاظ موضوعات فرهنگی، تربیت داوران از نظر فرهنگی	P14, P22, P7, P16, P6, P2, P1, P8, P9, P10, P15, P19, P24, P25, P20, P4, P3 P25, P5, P6, P4, P5, P12, P17, P23, P19, P8, P24, P17, P9, P11, P3, P1
	همسویی راهبردی	
اثربخشی اقدامات فرهنگی	پیشگیری از حضور غیر متخصصان و نابلدان ورزش در مسئولیت های ورزشی، طرح اصول آرمانی، حرکت به سوی قواعد عملی، شعار ندادن و عمل کردن، تدوین	
	مدیریت فرهنگی	

سیاست‌ها و برنامه‌های مناسب، مشخص کردن	
انتظارات فرهنگی و اخلاقی، بررسی وضع موجود و	
شناسایی موارد اولویت‌دار در بحث‌های فرهنگی،	
برنامه‌ریزی فرهنگی، فراهم سازی مقدمات حضور	
بانوان در محیط‌های ورزشی، آسیب‌شناسی	
وجود قوه قهریه، کنترل، تبعیت محض از برنامه‌های	
مدون به اجماع‌رسیده، نظارت و ارزشیابی، عدم	P1, P3, P17,
برخورد منفعلانه در ارتباط با فضای مجازی، کنترل	P19, P12, P22,
فرهنگی جوانان و فرزندان خانواده، قاطعانه برخورد	P7, P11, P18,
کردن در ارتباط با مسائل فرهنگی، کنترل فضای	P25, P20, P13,
مجازی و بهره‌گیری از آن، برخورد قاطع و سریع با	P9, P15, P8,
متخلفین، اعمال تنبیهات سفت و سخت	P19, P25, P2

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش تلاش شد با استفاده از روش تحلیل مضمون، مدل کجروی های فرهنگی در محیط ورزش طراحی و تدوین شود. یافته های این تحقیق نشان داد مضامین اصلی انواع کجروی شامل مضامین فرعی کجروی بالفعل (کجروی کلامی، فیزیکی، آگاهانه ووندالی) و کجروی بالقوه (کجروی طبیعی، ناآگاهانه و پنهان)، مضامین اصلی علل کجروی شامل مضامین فرعی عوامل زمینه ای (پایگاه اجتماعی- اقتصادی، تنزل اخلاق مداری، تنزل جایگاه و نقش فرهنگ، شرایط نابسامان و ضعف قانون)، عوامل رفتاری (اقدامات رسانه ای، ضعف برنامه ریزی، تبعیض، ضعف نظارت و کنترل و ضعف مدیریتی)، عوامل ساختاری (تغییر پارادایمی، نبود شایسته سالاری، ناهمسویی شناختی و ناهمسویی نهادی)، مضامین اصلی راهکارهای کجروی شامل مضامین فرعی بازسازی شناختی (بازتعریف و احیای فرهنگی، بازنگری و تدوین قانون)، انطباق و سازگاری (شایسته گماری، حاکمیت نگاه ارزش مدارانه و همسویی راهبردی)، اثربخشی اقدامات فرهنگی (تربیت و آموزش، مدیریت فرهنگی و کنترل و نظارت اجتماعی) بودند.

کجروی کلامی دربرگیرنده مفاهیم توهین به داور، توهین تماشاگران به بازیکنان و مربیان، توهین مربیان به بازیکنان و مربیان تیم مقابل، شعارهای هتجار شکن و قومیتی، توهین و هتاک و الفاظ رکیک، تهدید، فحاشی در ورزشگاه ها، کنایه های سخیف، توهین بازیکنان به هم در زمین بود. بروز بی اخلاقی در ورزش سبب گردیده است تا امروزه پدیده های از جمله دوپینگ، خشونت، بی اخلاقی و توهین به ارکان مسابقات ورزشی در ورزش حرفه ای شایع شود (کاوسانو، ۲۰۱۹). آقایی و ملانوروزی (۱۳۹۷) نشان دادند خشونت در بُعد کلامی بیشتر است و عواملی نظیر ناکامی برای حضور در ورزشگاه، شکست تیم محبوب، قضاوت نامناسب داور و بازی نامناسب تیم محبوب در بروز خشونت تماشاگران فوتبال، موثر است. یکی از مصاحبه شوندگان در این زمینه بیان نمود:

«ما در ورزشگاه های ایران انواع الفاظ رکیک را که در هیچ کجا نمی شنویم شاهد هستیم».

پاسخگویان این تحقیق از این کجروی بسیار اظهار ناراحتی و شرم کردند و آن را متواترترین و مبتلا به ترین کجروی فرهنگی موجود در محیط های ورزش ایران گزارش نمودند. مورد بعدی اشاره شده در زمینه کجروی های فرهنگی در محیط های ورزشی، استفاده از مواد نیروزا بوده است. یکی از پاسخگویان گفت:

«اکنون بسیاری از باشگاه های بدنسازی ما پر شده است از مواد نیروزایی که خواه ناخواه به صورت گسترده از آنها استفاده می شود و سلامت ورزشکاران را مورد هدف قرار داده است».

توهین و بی احترامی به بازیکنان و داوران و مربیان و هواداران تیم مقابل از موارد مشهودی است که هر ورزشکاری با آن روبه رو شده است. این نوع از کجروی، نوع دیگری از کجروی های فرهنگی است که در محیط های ورزش کشور ما دیده می شود. ورزش هایی چون فوتبال، بسکتبال، والیبال و فوتسال با این مسئله دست به گریبان بوده اند و همیشه هتاک و بی حرمتی بازیکنان به یکدیگر و هواداران به آنها دیده شده است. این کجروی به قدری در کشور ما برجسته و فراوان است که اگر از مردم کوچه و بازار هم پرسیم که چه رفتارهای ناشایستی در ورزشگاه ها دیده اید یا سراغ دارید، بلافاصله فحاشی و توهین و بی حرمتی هواداران را متذکر خواهند شد. این

میزان از بی‌حرمتی به یکدیگر در ورزشگاه‌های ایران که در اکثر مسابقات دیده می‌شود به پای ثابت تمام بازی‌ها تبدیل شده است و گویی بدون آن نمی‌شود هیچ رقابتی را برگزار کرد. استفاده از الفاظی که شنیدن آن برای کودکان و زنان و دختران باعث شرمساری عمیق است و فضا را برای خانواده‌ها نیز ناامن می‌کند.

کجروی فیزیکی شامل مفاهیم درگیری بازیکنان خارج از زمین بازی، زد و خورد بازیکنان داخل زمین بازی، برخورد فیزیکی تماشاگران با داوران، برخورد نامناسب انتظامات با تماشاگران، برخورد فیزیکی تماشاگران با بازیکنان، درگیری بازیکنان با داور و درگیری بین طرفداران بود. این مورد از پرتکرارترین انواع کجروی فرهنگی اشاره شده در مصاحبه‌ها بود. یکی از مصاحبه‌شوندگان بیان نمود:

«بسیار دیده‌ایم که تماشاگران در ورزشگاه‌ها با هم درگیر می‌شوند و به هم آسیب می‌زنند».

در همین راستا، یکی دیگر از شرکت‌کنندگان گفت:

«من شاهد دعوی شدید بازیکنان یک تیم با بازیکنان تیم مقابل بوده‌ام».

باید توجه کرد که این نوع از کجروی فرهنگی (درگیری و پرخاشگری هواداران و ورزشکاران) بی‌تناسب با نوع اول یعنی هتاک و فحاشی به یکدیگر نیست. در بسیاری از بازی‌های ورزشی، ورزشکاران یا هواداران با هم درگیر می‌شوند و به زد و خورد با هم می‌پردازند و علاوه بر آسیب رساندن به هم، تصویر بسیار زشتی از ورزش به نمایش می‌گذارند. این صحنه‌ها توسط کودکان و نوجوانان در ورزشگاه و پشت تلویزیون مشاهده می‌شود و ذهن آنها را درباره ورزش و رفتار فرهنگی در محیط ورزش تغییر می‌دهد. مطالعات بر روی هواداران ورزش نشان می‌دهد کسانی که به یک هنجار گروهی معتقد هستند به احتمال بیشتری در فعالیت‌های خشونت‌آمیز دخیل می‌شوند (آمینو همکاران^۱، ۲۰۱۴).

در دسته‌بندی مضامین اصلی علل کجروی‌های فرهنگی در محیط ورزش عوامل زمینه‌ای قرار داشت. یکی از عوامل زمینه‌ای، پایگاه اجتماعی- اقتصادی شامل مضمون‌های نقض فرهنگی در محیط خانواده، مشکلات مالی، تحصیلات فردی و تحصیلات خانواده می‌باشند. شرایط محیطی موجود در پیرامون افراد سبب گردیده است تا بر شکل‌گیری و یا عدم‌شکل‌گیری مسائل اخلاقی نیز تأثیرگذار باشد. همچنین پژوهش محمدزاده و همکاران (۱۳۹۹) نشان داد در کنار عوامل زیستی، عوامل فردی و عوامل ذهنی از جمله برخی ویژگی‌های فکری، نگرشی و ذهنی ورزشکاران در بهبود اخلاق آنان تأثیرگذار است. ایروان (۲۰۱۴) در مقاله‌ای با عنوان «خشونت ورزشی در داخل و خارج از زمین» آورده است که اگرچه خشونت ورزشی در بیشتر کشورها در اوایل وجود داشته است، اما نگاه به خشونت ورزشی و افرادی که مرتکب آن می‌شوند امروزه متفاوت است. ما بخش اعظم اینها را از طریق والدین و الگوهای نقش بزرگسال مشاهده می‌کنیم. در حقیقت، تأکید بیش از حد ورزش که در سنین پایین و زودتر آغاز شده، یک فاجعه است که اغلب در قلب‌های شکسته و رویاهای شکسته به وجود می‌آید.

^۱ Amor et al.

عوامل ساختاری دسته‌بندی آخر از عوامل موثر بر کجروی های فرهنگی در محیط ورزش با مضمون های فرعی تغییر پارادایمی، نبود شایسته سالاری، ناهمسویی شناختی، ناهمسویی نهادی می باشند. تغییر پارادایمی شامل مفاهیم اشاعه فرهنگ غلط، عجین شدن آموزش ها با پرورش های قبلی، تغییر رفتار خانواده ها در تربیت فرزندان، تغییر ساختار اجتماعی، گذر از سنت به مدرنیته، عدم انتقال تمدن فرهنگ ساز از نسل گذشته به آینده بود. رید (۲۰۲۰) بیان داشت امروزه ویژگی های شخصیتی به عنوان یکی از ابعاد مهم و کلیدی در روند شکل گیری مسائل اخلاقی مشخص گردیده است. به عبارتی، عوامل فردی در روند بهبود وضعیت اخلاقی نقش مهم و تأثیر گذاری دار؛ به صورتی که امروزه در برنامه های بهبود وضعیت اخلاقی باید به تفاوت های فردی توجه لازم را داشت. براساس نتایج بیگری و همکاران (۱۴۰۰) عوامل فرهنگی- اجتماعی مهمترین عامل اثرگذار بر بحران هواداری است و می توان گفت که نادیده گرفتن حقوق دیگران، مسئولیت اجتماعی ضعیف هواداران، تبدیل شدن ورزشگاه به محلی برای انتقال آشوب های شهری، خشونت و نارضایتی از جامعه، ناهنجاری های اجتماعی، نادیده گرفتن ارزش های فردی، نابرابری و بی عدالتی اجتماعی، یادگیری پرخاشگری و همنوایی اجتماعی و اسناد بیرونی وقایع و شکست ها توسط هواداران موجب تشدید درگیری و تنش آنها می شود و با ادامه یافتن رفتارهای نابهنجار و ضعف فعالیت باشگاه ها در حوزه فرهنگ هواداری این تنش ها می تواند به ایجاد بحران هواداری منجر شود.

مضامین اصلی راهکارهای رفع کجروی های فرهنگی در محیط ورزش شامل مضامین فرعی بازسازی شناختی (بازتعریف و احیای فرهنگی، بازنگری و تدوین قانون)، انطباق و سازگاری (شایسته گماری، حاکمیت نگاه ارزش مدارانه و همسویی راهبردی)، اثربخشی اقدامات فرهنگی (تربیت و آموزش، مدیریت فرهنگی و کنترل و نظارت اجتماعی) بودند. طبق نتایج پژوهش خسروی زاده و همکاران (۱۳۹۸) ۳۴ شاخص بر روی ۸ عامل توکل به خدا، ورزش جوانمردانه، میهن دوستی، صداقت، قانون پذیری و سلامت کار، انسجام و همدلی، امانتداری و شجاعت، شفافیت مالی و روابط سالم به عنوان عامل های منشور اخلاقی مربیان شناسایی و تایید شدند. آنچه از یافته های این تحقیق به دست آمد نشان داد که از نظر مصاحبه شوندگان که از قشرها و اصناف مختلف درگیر در ورزش و فرهنگ بودند انواع کجروی های فرهنگی چند دهگانه چون فحاشی، دروغ گویی، درگیری، رفتارهای غیرعرفی، فساد مالی و مدیریتی، نبود برنامه و قانون و مواردی از این قبیل در ورزش کشور ما دیده می شود که در وضعیت بحران به سر برده و با گذشت زمان در حال افزایش هستند. بیشتر افراد اعتقاد داشتند که وضعیت ما در این زمینه نسبت به کشورهای دیگر بد است و باید بیشتر کار کرد تا این فاصله جبران شود. اولویت های آنها برای حل و فصل سریع این کجروی ها، فساد مالی و مدیریتی و فحاشی و پرخاشگری بود و اکثرا حضور زنان را در کاهش این کجروی های فرهنگی در اماکن ورزشی موثر تلقی کرده اند. آنها نقش آفرینی فضای مجازی را برجسته و در اغلب موارد متاسفانه منفی و بد ارزیابی کردند که با سوء مدیریت رها شده است.

به نظر می رسد نهادهای دخیل در فرهنگ و ورزش در تشدید و یا کنترل این کجروی ها سهیم باشند و اعمال نشدن فرهنگ اصیل ایرانی اسلامی در بستر ورزش یکی از عوامل بروز کجروی است. در زمینه دلایل ایجاد

کجروی‌های فرهنگی نیز بسیاری از این شرکت‌کنندگان معتقد بودند که ضعف مدیریتی و فساد در آن، فقدان برنامه-ریزی و قانون لازم الاجرا، نبود آموزش و تربیت و فرهنگ‌سازی، نبود دغدغه فرهنگی، نبود امکانات ساختاری و مواردی از این قبیل، منجر به افزایش کجروی‌های فرهنگی در محیط ورزش شده است. در نهایت با توجه به نتایج پژوهش می‌توان در چندین بخش پیشنهاداتی را برای کنترل و پیشگیری از کجروی‌های فرهنگی ارائه کرد:

آموزش رفتارهای صحیح اخلاقی به هواداران، ورزشکاران، مربیان، داوران و لیدرها از طریق تشکیل شورای مشترک در وزارت ورزش و جوانان، وزارت آموزش و پرورش و صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران؛ تعلیم و تربیت صحیح کودکان از طریق انتقال ارزش‌های اخلاقی و فرهنگی و همچنین ارزش‌های مبتنی بر المپیک و پارالمپیک مانند دوستی، احترام و برابری، استفاده از ورزشکاران شاخص و الگوسازی فرهنگی در زمینه رفتارهای صحیح در محیط ورزش برای هواداران و ورزشکاران؛ ارتقای فرهنگ هواداری، استفاده از تجربیات، نفوذ و پذیرش اجتماعی پیشکسوتان به منظور ارتقای فرهنگ پهلوانی؛ استفاده از ظرفیت ورزش برای توسعه رفتار هواداری و تشویق به بازی جوانمردانه و ورزش پاک و توسعه مسئولیت‌پذیری اجتماعی ورزشکاران و باشگاه‌ها در توسعه منش پهلوانی مواردی است که می‌توان در مقوله مدیریت فرهنگی، احیای فرهنگی و تربیت و آموزش نام برد. تدوین قوانین و آیین‌نامه‌های لازم الاجرا برای کنترل کجروی‌های فرهنگی، نظارت بر رسانه‌های رسمی و همچنین شبکه‌های اجتماعی و تولید محتوای غنی و پربار و مفید، تعقیب و پیگیری خاطیان اخلاقی و فرهنگی در محیط‌های ورزش در هر جایگاه و مقامی، بسترسازی حضور زنان و خانواده‌ها در محیط‌های ورزش، شناسایی و ردیابی و دستگیری جادوگران و رمالان نفوذ یافته در تیم‌ها و باشگاه‌ها، نظارت بیشتر و دقیق‌تر از طریق دوربین‌های ورزشگاه‌ها بر رفتار هواداران و ورزشکاران، گسترش زیرساخت‌ها و توسعه امکانات رفاهی مناسب در ورزشگاه‌ها، عدالت در پرداخت‌ها و توجه به بانوان، معلولان، پیشکسوتان، شهرستان‌ها و سایر رشته‌های ورزشی، گزینش و انتخاب مدیران سالم، متخصص، با وجدان و با تجربه و اجرای شایسته‌سالاری در مقولات بازنگری و اصلاح قانون، شایسته-گماری و کنترل و نظارت پیشنهاد می‌شود.

منابع

- آزادی، محمد؛ حامی، محمد و شجاعی، وحید. (۱۴۰۱). «شناسایی و تحلیل عوامل موثر بر مدیریت اثربخش رفتارهای وندالیسمی هواداران فوتبال مبتنی بر جغرافیای فرهنگی». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. ۳۶ (۱۰).
- افروزه، محمد صادق؛ اربابان حسین، کاظمی کرانی بهلول. (۱۳۹۸). «شناسایی و تحلیل ابعاد خشونت علیه کودکان در حوزه ورزش (رهیافت مبتنی بر تئوری داده بنیاد)». پژوهش در ورزش تربیتی، ۷ (۱۶)، صص ۲۱۳-۲۳۴.
- افروزه، محمد صادق و هادی پور، مریم. (۱۳۹۹). «شناسایی و تحلیل ابعاد گرایش به خرافات در حوزه ورزش: رویافت مبتنی بر نظریه داده بنیاد». مطالعات مدیریت ورزشی. ۱۲ (۶۲)، صص: ۶۵-۸۶.
- آقایی، مجید و ملانوروزی، کیوان. (۱۳۹۷). «تحلیل جرم‌شناختی تئوری ناکامی - پرخاشگری در خشونت تماشاگران فوتبال». مطالعات روان شناسی ورزشی. ۷ (۲۶)، صص ۱۵۱-۱۶۶.

مطالعه کجروی های فرهنگی در محیط های ورزشی به روش تحلیل مضمون

- بیرامی ایگدر، جمال الدین؛ حاتمی، سعید و رحیمی، سوسن. (۱۳۹۴). «نقش رسانه های ورزشی در شکل گیری رفتار شهروندی هواداران شهرآورد». مطالعات مدیریت ورزشی. ۳۴(۷)، صص ۳۷-۵۰.
- بیگلری، نسرین؛ حسینی نیا، سید رضا؛ باقری، هادی، وکومیس، ویلیام تیموتی. (۱۴۰۰). «شناسایی و اولویت بندی عوامل مؤثر بر بحران هواداری در لیگ برتر فوتبال ایران براساس مدل سه شاخگی». نشریه مدیریت ورزشی. ۱۳(۴)، صص ۱۲۳۵-۱۲۶۱.
- جعفروندنو، فرشاده؛ نوایخش، مهرداد و آفرینش خاکی، اکبر. (۱۴۰۰). «علل خشونت و انحرافات ورزشی ایران با رویکرد آینده پژوهی (مورد مطالعه: رشته فوتبال)». مطالعات توسعه اجتماعی ایران. ۱۱(۱)، صص ۱۷-۳۶.
- حیدری، رضا و میلانی، علیرضا. (۱۳۹۹). «تحلیلی بر رویکردهای نظریه ای پدیده وندالیسم در فوتبال (چالش ها و راهکارهای کیفی)». مطالعات فرهنگی اجتماعی المپیک. ۱(۴)، صص ۱۲۷-۱۶۱.
- خسروی زاده، اسفندیار؛ خلجی، حسن و مندعلی زاده، زینب. (۱۳۹۸). «تدوین منشور اخلاقی مربیان هیئت های ورزشی استان مرکزی». مدیریت منابع انسانی در ورزش. ۲(۶)، صص ۳۵۷-۳۷۴.
- زارعیان، حسین؛ افروزه، محمد صادق؛ قربانی، محمد حسین و فاضل بخششی، محمود. (۱۳۹۹). «طراحی الگوی توسعه پهلوان پروری در ورزش ایران». پژوهش در مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. ۱۰(۲۰)، صص ۸۰-۱۰۶.
- سراج زاده، سید حسین و بابایی، مینا. (۱۳۸۹). «جهانی شدن، فرهنگ جهانی و کجروی فرهنگی». فصلنامه علوم اجتماعی. ۱۱۷(۴۸)، صص ۴۳-۷۳.
- طالب پور اکبر. (۱۳۹۹). «رفتارهای ناپسندیده در میان تماشاگران فوتبال در شهر تهران». بررسی مسائل اجتماعی ایران. ۲(۱۱)، صص ۲۸۹-۳۱۶.
- طاهرخانی، سجاد و شفیع، شهرام. (۱۴۰۰). «بررسی عوامل مؤثر بر بروز تبانی در فوتبال ایران». مدیریت و توسعه ورزش. ۱۰(۳)، صص ۷۱-۸۰.
- فتحی، سروش. (۱۳۹۸). «بررسی عوامل مؤثر بر رفتار انومیگ در میان هواداران فوتبال». مطالعات فرهنگی اجتماعی المپیک. ۱(۱)، صص: ۷۳-۱۰۳.
- قاسمی، وحید. (۱۳۸۳). «سنخ شناسی دانشجویان بر مبنای پدیده روابط دوستانه دختر و پسر». فصلنامه مطالعات جوانان، شماره ۷.
- محمدزاده افخمی، یونس؛ نجف زاده، محمدرحیم؛ برقی مقدم، جعفر و جنانی، حمید. (۱۳۹۹). «مطالعه عوامل مؤثر بر بهبود اخلاق ورزشکاران فوتبال حرفه ای ایران». مطالعات روانشناسی ورزشی. ۹(۳۴)، صص ۴۵-۶۰.
- مفاخر، لیلیا؛ خطیبی، امین؛ هژرنیا، زهرا و ندری، امیر. (۱۴۰۰). «شناسایی عوامل مؤثر بر خشونت و پرخاشگری». مجله علوم پزشکی رازی. ۲۸(۹)، صص ۹۲-۱۰۳.
- نیازی محسن، آقابزرگی زاده شیوا، حسینی زاده سعید، سخایی ایوب. (۱۳۹۹). «فرا تحلیل عوامل مؤثر بر وندالیسم در ایران». فصلنامه علمی مطالعات امنیت اجتماعی. ۱۱(۶۱)، صص ۷۵-۱۰۷.
- نصرت پور، آزاد و مازندرانی، محمدرضا. (۱۳۹۵). «بررسی میزان مصرف مکمل های مجاز و غیرمجاز در بین ورزشکاران رشته های بدنسازی و کشتی شهر گرگان». دومین همایش ملی علوم ورزشی و تربیت بدنی ایران. تهران.
- نیکبخش، رضا. (۱۴۰۰). «بررسی نقش باورهای دینی بر تمایل به استفاده از مواد نیروزا در ورزشکاران حرفه ای». مطالعات روانشناسی ورزشی. ۱۰(۳۷)، صص ۲۰۷-۲۲۲.
- هوشیاری، داریوش؛ اسماعیلی، مهدی و کلانتری، کیومرث. (۱۴۰۱). «تحلیلی بر کنترل کیفی درمقابله با وندالیسم». پژوهش نامه حقوق کیفری. ۱۱(۱): ۲۸۹-۳۱۴. doi: 10.22124/jol.2021.19258.2106

- AJALA, A. O., & FALOLA, K. O. (2022). "CHEATING IN SPORT COMPETITIONS; A MONSTROUS VICE FAST TURNING TO A GLOBAL CULTURE". *Global Journal of Health-Related Researches*, 4(1).
- Amiot, C. E., Sansfacon, S., & Louis, W. R. (2014). "How normative and social identification processes predict self-determination to engage in derogatory behaviours against outgroup hockey fans". *European Journal of Social Psychology*, 44, 216–230.
- Guba, E. G. & Lincoln, Y. S. (1994). "Competing Paradigms in Qualitative Research", *Handbook of Qualitative Research*. London: Sage.
- Hennessy, D. A., & Schwartz, S. (2012). "The influence of instrumental motives and daily hassles on spectator aggression at little league baseball games". In B. M. O'Connor (Ed.), *Social and psychological issues in sports* (pp. 95-114).
- Kavussanu, M. (2019). "Toward an understanding of transgressive behavior in sport: Progress and prospects". *Psychology of Sport and Exercise*, 42, 33-39.
- LAKE, Y. A. (2020). "Political Causes of Sport Related Violence and Aggression: A Systematic Review".
- Pearson, Geoff (2006). "Hooliganism, Football Industry Group", University of Liverpool, pp: 1-4.
- Reid, H. (2020). "Athletic virtue and aesthetic values in Aristotle's ethics". *Journal of the Philosophy of Sport*, 47(1), 63-74.
- Reyhan. (2019). "Football in Turkey from 1960 to Present Day: Unpreventable Violence". *Journal of Education and Training Studies*, 7(9):32-8.
- Roberts, V., Sojo, V., & Grant, F. (2019). "Organizational factors and non-accidental violence in sport: A systematic review". *Sport Management Review*. 23(1): 8-27.
- Russell, G. W (2008). "Aggression in the Sports World: A Social Psychological Perspective", 1st Edition, Oxford University Press
- Wann, D. L., & Waddill, P. J. (2014). "Predicting sport fans' willingness to consider anonymous acts of aggression: Importance of team identification and fan dysfunction". In C. Mohiyeddini (Ed.), *Contemporary topics and trends in the psychology of sports* (pp. 139–151). Hauppauge, NY: Nova.
- Wann, Daniel L., James, Jeffrey D. (2019). "Sport fans: the psychology and social impact of fandom", Second edition. New York: Routledge

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی